

Connie Ettema
www.ettematuininrichting.nl

Ontwerpen met veranderend materiaal

Connie Ettema is tuinontwerper en hovenier. De eerste helft van 2016 volgt zij de cursus Planting Design aan het London College of Garden Design. Een opleiding volledig gericht op het maken van beplantingsplannen en toegepaste plantkunde. In een reeks van zes artikelen laat zij ons meekijken in de lessen. Dit is het eerste artikel.

Tekst Connie Ettema Beeld Connie Ettema, Gerdien de Nooy en Modeste Herwig

Een leven lang leren, ik ga ervoor. Altijd al lol in gehad. En dit jaar wordt het heel concreet, zowel het leren als de lol. Na het zien van een kort berichtje over de cursus Planting Design in Londen (dank T&L), begon het nadenken. Informatie opvragen en nog meer nadenken. Goede verdieping specifiek op het gebied van beplanting is schaars. En hier ligt een kans om precies op dit onderwerp een grote hoeveelheid aan 'masterclasses' te krijgen van topkwekers en topontwerpers uit Engeland. Rondvraag leert dat ook ervaren mensen uit Nederland op het gebied van beplantingsplannen en toegepaste plantkunde blijven honger naar meer informatie en inspiratie. Daarnaast lijkt er op innovatief gebied in Engeland en Duitsland meer te gebeuren, naast het feit dat er daar ook meer geld aan uitgegeven wordt.

Dus, verder puzzelen op financiële en logistieke mogelijkheden. 'Even' naar Londen voor nog meer informatie. En dan moet je op een gegeven niet meer nadenken en thuis meedelen dat je het gewoon gaat doen.

En daar zit je dan. In de orangerie op Kew Gardens! En tot mijn verbazing in

een superinternationaal klasje: Chinees, Zwitsers, Italiaans, Spaans, Portugees, Nederlands, Brits en Chileens. Van jonge landschapsarchitecten met veel computervaardigheden tot mensen met veel praktische ervaring. Maar allemaal met een grote passie voor het ontwerpen van een groene omgeving en zeer gemotiveerd.

We beginnen met klassikaal les. Excursies door gastdocenten volgen logischerwijs later in het seizoen, de winter is voor de theorie. De eerste dagen worden begeleid door Andrew Fisher Tomlin, een in Engeland bekend ontwerper (zie kader). Naast de specifieke ontwerp-zaken komen begrippen als duurzaam (sustainable) en milieu een beetje langs. Men is in Engeland toch wel geschrokken van (opnieuw) de zware overstromingen in het noorden van het land. Het besef groeit dus ook daar dat de verstening gestopt en teruggedraaid moet worden. Dus om waterberging en waterinfiltratie, temperatuur in de stad en biodiversiteit goed op weg te helpen is de hulp van groene ontwerpers nodig. Specifieke kennis dus, want waar vele soorten ontwerpers prima ruimtes kunnen indelen, zijn wij

toch echt de enige die kunnen en moeten werken met een materiaal dat verandert in vorm en gedaante, dat communiceert en interacteert met zijn omgeving.

De lessen gaan in een sneltreinvaart langs de basisregels voor het ontwerpen. En ontwerpen met planten verschilt daarin niet met goed ontwerpen in het algemeen, dus ik ben blij dat ik daar al eens goed in getraind ben: beginnen met een gedegen analyse, verdergaan met een vlekkenplan en met het creëren van het verhaal van de tuin. Door de stappen in de goede volgorde te nemen, volgen vanzelf de specifieke 'design rules', die gaan bepalen welke planten je gaat kiezen. Er zijn besprekingen van de geaccepteerde principes van kwaliteit, te weten harmonie en contrast, balans, nadruk en accent, opvolging, maatvoering, etc.

En voorbeelden, heel veel voorbeelden, vaak met foto's van Chelsea Flower Show tuinen. Een voorbeeld is het om met veel – op zichzelf – statische buxusbollen een dynamisch en vloeiend element te creëren (zie foto). Of verschillende manieren om eenheid in je beplanting te krijgen, door te selecteren op kleur ('de witte tuin'), wat symmetrie en asymmetrie doet en de opbouw door middel van 'star performers', 'structure plants' en 'decorative plants'. Star performers zijn de opvallendste in de beplanting, bijvoorbeeld een groep meerstammige witte *Betula*. De structuur volgt dan met *Choisya*, die wel een climax in bloei kan hebben, maar vooral de groene structuur geeft. De onderlaag kan een 'filler' zijn of een andere 'decorative', die ook weer een eigen moment heeft. Dit voorbeeld heeft een klassieke opbouw van hoog, midden

Foto boven: In de orangerie van Royal Botanic Gardens, Kew geeft Andrew Fisher Tomlin de lessen *Fundamentals*, *Design Process* en *Brief and Understanding*. Foto onder: Voor opdracht 1 is iedereen hard aan het werk om onder tijdsdruk een beplantingsplan in elkaar te zetten - met schaalmaat, potlood, rotring-pennen, kalkpapier, matenplan en plakband.

en laag segment. Wat niet betekent dat je niet kan spelen met alleen een kruidlaag met bomen daarboven (zie foto).

Opdracht 1

Om de cursus met een diploma af te sluiten moeten er in totaal 4 opdrachten gemaakt worden. De eerste is klein en wordt direct in de klas gemaakt. Het is een opdracht om de beplanting te maken bij een huis van 10 miljoen pond gesitueerd naast een golfbaan met een tuin van 14x30 m. Helaas blijven er door het heel grote zwembad en terras irritant kleine stukken grond over, dus een extra hindernis om er nog een beetje tuingevoel bij te maken. Onderdeel van de opdracht is het produceren van een goede 'brief', de lijst van wensen en eisen. Daarbij is het zeker de bedoeling om zelf ook inbreng te leveren. Maar heel belangrijk is er achter te komen wat de mogelijkheden zijn en de wensen. Dus doorvragen

bij ogenschijnlijk simpele opmerkingen, want wat bedoeld iemand precies met 'contemporary garden'? Waar zit nog ruimte zit voor onderhandeling? Zo is verteld dat er niets mag buiten de tuin, maar lijkt het toch niet een heel goed idee om voor te stellen aan de achterkant van het zwembad extra beplanting op het golfterrein te gaan aanplanten? Individueel en soms gezamenlijk werken we door de stappen heen. Iedereen produceert geconcentreerd haar oplossing in drie uur tijd. En let op:

- ▶ Het is verboden om een beplantingsplan met symbolen weer te geven! Tekeningen moeten namelijk door de 'contractor' (uitvoerder) makkelijk te lezen zijn en symbolen zijn veel te onhandig in de regen buiten.
- ▶ De grootte van de beplanting moet op 2/3 van de uiteindelijke grootte getekend worden.
- ▶ Naam van de plant, aantal (!) en maatvoering (!) moet makkelijk te lezen

zijn in de tekening van 1:50 of 1:20.

▶ Met kleur werken mag, maar alleen ter verfraaiing. Het beplantingsplan moet ook duidelijk zijn zonder.

De eerste horde is genomen. Hoewel niemand het ontwerp echt tot eigen tevredenheid af heeft gekregen, is het doel behaald om iedereen onder tijdsdruk de beplanting te laten kiezen. De feedback kwam continu tijdens het proces. Er is met name gelet op de basisuitgangspunten kloppen: grondsoort, zon/schaduw, eisen per stuk tuin en kloppende opbouw en logica in de plantkeuze. Er waren drie zeer verschillende stukken in de tuin, maar door de plantkeuze kon er toch een eenheid en samenhang in gebracht worden. Door bijvoorbeeld grasachtigen te gebruiken en die overal terug te laten komen, of door van de haag achterin dezelfde soort terug te laten komen als solitair of blokvorm in een ander stuk van de tuin.

In zijn Irish Sky Garden op de Chelsea Flower Show van 2011 heeft ontwerper Diarmuid Gavin veel *Buxus* toegepast. De statische bollen brengen gezamenlijk toch dynamiek en beweging in de tuin.

Opvallende plantenzaken

- ▶ De buxusziekte is in Engeland lang niet zo'n groot probleem als in Nederland. Ik heb zelfs iemand horen zeggen: 'Wat doen ze daar toch overdreven over'.
- ▶ *Paulownia* wordt benoemd als niet winterhard, wat mij verwondert. Zo wordt hij hier in Nederland toch niet behandeld. Maar ze passen *Paulownia* wel toe: als bladaccent, in een vasteplantenborder. Gewoon lekker snoeien!
- ▶ Bij de bespreking van natuurlijke bosgemeenschappen, die op indeling in type vergelijkbaar zijn met Nederland, komen er twee soorten langs die ik moet opzoeken: *Mercurialis perennis*, bosbingelkruid en *Ruscus aculeatus*, muizendoorn. Volgens mij komt de laatste in Nederland niet in het wild voor, en bosbingelkruid is zeldzaam en staat vooral in Limburg.
- ▶ Warme winters, klimaatverandering: het is precies hetzelfde in Engeland. Ook daar hoor je veel opmerkingen over wat er al/nog bloeit, net als in Nederland.
- ▶ En wat óók hetzelfde is als in Nederland: dat negen van de tien particuliere opdrachtgevers als eerste roepen 'Maar ik hou niet van geel in de tuin hoor'.

Vragen aan Andrew Fisher Tomlin

Het is de eerste keer dat de cursus beplantingsontwerp door het London College of Garden Design wordt gegeven. De bekende Engelse tuinontwerper Andrew Fisher Tomlin is initiatiefnemer van de cursus en hoofddocent. Andere docenten en gastdocenten zijn onder anderen Jo Thompson, Nigel Dunnett, Paul Hervey-Brookes en James Basson.

Vraag: Wat is de voornaamste reden dat je vond dat deze cursus er moest komen?
Antwoord: Om mensen te leren dat elk project verschillend is. Er gebeurt te veel hetzelfde, mensen gaan hetzelfde trucje overal herhalen, *one size fits all*. Dan krijg je beplanting die niet gerelateerd is aan de plek, en er worden veel dezelfde combinaties gebruikt. Een voorbeeld is *Echinacea*, *Stipa* en *Angelica*.

Vraag: Waar merk je dat nog meer aan?

Antwoord: De trend dat kwekers zo zeer inspelen op populaire planten – dat ondanks de vergroening van het vak – het aanbod vervlakt. Het wordt steeds moeilijker om originele, speciale en nieuwe planten te krijgen.

Vraag: En komt de verwachting die je van tevoren had, uit na twee weken les?

Antwoord: Ja, onze verwachting komt meer dan uit. We hebben een goede groep mensen, die allemaal een zekere mate van ervaring hebben. En de groep is heel gretig en actief. Mensen willen dus ook meer, en anders kunnen ontwerpen. Het is mooi om die herkenning te zien.

De berken in The Savills Garden van Marcus Barnett en Philip Nixon op de Chelsea Flower Show van 2006 zorgen voor eenheid en samenhang door de hele tuin heen; op kruidniveau is verscheidenheid mogelijk. De heesterlaag is hier niet aanwezig.